

BEATA RYCIELSKA

JĘZYKI SŁOWIAŃSKIE W ŚWIETLE
LINGWISTYKI KOGNITYWNEJ

STUDIUM PRZYPADKÓW

Języki słowiańskie
w świetle lingwistyki kognitywnej
Studium przypadków

Co istotne z punktu widzenia językoznawców naszej części świata (językoznawstwo kognitywne – B.R.), okazuje się szczególnie przyjazne dla sławistów – odpowiada ich językoznawczym tradycjom i w odróżnieniu od generatywizmu daje się stosować do opisów uwzględniających specyfikę języków słowiańskich.

Elżbieta Tabakowska¹

¹ Tabakowska 2016: 112.

Beata Rycielska

Języki słowiańskie w świetle lingwistyki kognitywnej

Studium przypadków

Kraków

Beata Rycielska
Uniwersytet Szczeciński, Szczecin
ID <https://orcid.org/0000-0002-2426-3556>
✉ beata.rycielska@usz.edu.pl

© Copyright by Beata Rycielska, 2020

Recenzent: prof. dr hab. Jarosław Wierzbński

Opracowanie redakcyjne: Anna Surendra
Projekt okładki: Agnieszka Gogola

ISBN 978-83-8138-116-1 (druk)
ISBN 978-83-8138-256-4 (on-line, pdf)
<https://doi.org/10.12797/978-83-8138-256-4>

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431-27-43, 12 421-13-87
e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.pl>

Spis treści

Podstawowe założenia językoznawstwa kognitywnego	7
Studium przypadków	
Prefiksy werbalne	25
↳ Obrazowanie w języku. Sceneria i czasowniki rosyjskie z prefiksem <i>o-</i>	25
↳ Model sieciowy przedrostka werbalnego <i>uz-</i> w języku rosyjskim w porównaniu z językiem polskim	41
↳ Schemat podzielenia i części (na przykładzie czasowników prefiksalnych w języku rosyjskim w porównaniu z językiem polskim)	58
Afiks zwrotny <i>-ся</i>	75
Przypadki gramatyczne	105
↳ Celownik rosyjski w konstrukcji bezosobowej z czasownikiem zwrotnym ..	105
↳ Obrazowanie w języku. Lokalizacja zdarzenia i konstrukcje rosyjskie z przyimkiem <i>в</i> w porównaniu z językiem polskim	117
Metafora pojęciowa	125
↳ Świat Aleksandra Puszkina w odzie <i>Wolność</i> i metafora pojęciowa	125
Metafora pojęciowa i przekład	137
↳ Twórca i władca. O poznawczej roli języka na przykładzie poematu <i>Jeździec miedziany</i> Aleksandra Puszkina i przekładu Juliana Tuwima	137
↳ <i>Życie na oczekaniu</i> Wisławy Szymborskiej w rosyjskim tłumaczeniu (o międzykulturowej roli przekładu)	158
Ikoniczny charakter języka	173
↳ Ikoniczność w tekstach epistolarnych Michaiła Bułhakowa	173
Zakończenie	187
Резюме. Славянские языки в свете когнитивной лингвистики. Тематическое исследование	189
Summary. Slavic languages in the light of cognitive linguistics. Case study	191
Literatura	193

Indeks nazwisk	209
Wykaz rysunków	215

Резюме

Славянские языки в свете когнитивной лингвистики

Тематическое исследование

В настоящей монографии представлен материал русского и польского языков, который изучается в перспективе когнитивной грамматики Рональда У. Лангакера и теории концептуальной метафоры Джорджа Лакоффа и Марка Джонсона.

Предметом анализа являются префиксы, возвратная морфема, предлоги в винительных и локативных выражениях, категория дательного падежа в безличных конструкциях с рефлексивным глаголом. Объект исследования составляют также некоторые универсальные понятийные категории, описываемые в рамках современной теории метафоры на основе поэтических произведений выдающихся русских и польских творцов и их переводов. Наконец, предмет познания образуют такие языковые единицы, которые рассматриваются как иконические знаки. Почерпнутые из дневника Михаила и Елены Булгаковых, они обращают на себя внимание, являясь элементами эпистолярных текстов.

Привлеченные в работе категории вызывают интерес как источники знаний об универсальных познавательных способностях носителей языка, о способах концептуализации действительности, отраженных в языке, о национально-культурной специфике языков, об особенностях поэтики выбранных авторов.

Слова – ключи: сетевая модель, *конструирование мира в языке*, концептуальная метафора, перевод

Summary

 Slavic languages in the light
of cognitive linguistics

Case study

This monograph presents material of the Russian and Polish languages, which is discussed in the perspective of Ronald W. Langaker's cognitive grammar and the conceptual metaphor theory of George Lakoff and Mark Johnson.

The subject of the analysis are prefixes, reflexive morpheme, prepositions used with the accusative and locative cases, the dative case in impersonal constructions with reflexive verb. The object of research are also selected universal conceptual categories, metaphors described on the basis of poetic works of eminent Russian and Polish authors and their translations. Finally, the subject of knowledge are language units discussed as iconic signs. Taken from the diary of Mikhail and Elena Bulhakow, they draw attention to themselves, being elements of epistolary texts.

The categories *described* in this monograph arouse interest as a source of knowledge about the universal cognitive abilities of language users, about ways to conceptualize reality reflected in language, the cultural specificity of languages, and the peculiarities of the poetics of selected authors.

Keywords: network model, imagery / construal, conceptual metaphor, translation

Niniejsza monografia zawiera materiały z zakresu języka rosyjskiego i polskiego omówione z perspektywy gramatyki kognitywnej Ronalda W. Langackera i teorii metafory pojęciowej George'a Lakoffa i Marka Johnsona. Są to z jednej strony afiksy prefiksalne, morfem zwrotny, przyimek w wyrażeniach z biernikiem i z miejscownikiem oraz kategoria celownika w konstrukcjach bezosobowych z czasownikiem zwrotnym. Z drugiej strony są to niektóre uniwersalne kategorie pojęciowe rozpatrywane z uwzględnieniem teorii metafory konceptualnej na podstawie utworów poetyckich wybitnych twórców rosyjskich i polskich oraz ich przekładów. Na koniec są to również jednostki języka rozpatrywane jako znaki ikoniczne, z których składa się język naturalny, utworzony zasadniczo przez znaki symboliczne oraz, w mniejszej zdecydowanie mierze, przez znaki indeksalne.

Wszystkie budzą ciekawość, stanowią bowiem źródło wiedzy o uniwersalnych zdolnościach poznawczych użytkowników języka, sposobach poznawania rzeczywistości odzwierciedlonych w języku, kulturowej specyfice każdego z charakteryzowanych tu języków, osobliwościach poetyki wybranych twórców.

Z Zakończenia

<https://akademicka.pl>